

Terwijl het politieke debat in elke lidstaat erg nationaal blijft, moeten Europese politici steeds meer op twee borden tegelijk schaken.

Naar aanleiding van de parlementsverkiezingen in september schreven we in *Geografie* een commentaar dat 'Schaalinertie' heette. Terwijl de crisis in de eurozone op springen stond en de dreiging als een klamme deken over het land hing, werd de campagne beheerst door 'eigen zorgen eerst'. De schaalinertie betrof de klaarblijkelijke onwil van het electoraat om zich rekenschap te geven van de enorme problemen

Schakelen tussen nationale en

waarin de EU is verwickeld en de bereidheid van de politici dat maar zo te laten met het oog op de aanstaande verkiezingen.

Maar nationale politici met regeringsverantwoordelijkheden worden in de dagelijkse praktijk onontkoombaar geconfronteerd met Europese zaken, zij moeten posities innemen en standpunten verdedigen en aanvallen. Door de schaalinertie op nationaal niveau treden steeds grotere coördinatieproblemen op en moeten zij voortdurend schakelen tussen de nationale en Europese politiek. Een paar voorbeelden.

Rapport Van Rompuy

De bijeenkomst van de Europese Raad in december ging onder andere over het visiedocument van Herman Van Rompuy, de voorzitter van de Europese Raad, over de verdere weg naar een echte economische en monetaire unie. Het was tot stand gekomen in nauwe samenwerking met drie andere kopstukken: Barroso, voorzitter van de Europese Commissie, Juncker, voorzitter van de Eurogroep, en Draghi, president van de Europese Centrale Bank. Het rapport was de derde en finale versie van een stuk dat Van Rompuy op verzoek van de regeringsleiders in juni voor het eerst had gepresenteerd en in alle hoofdsteden

inmiddels uitvoerig had besproken.

In Berlijn werd direct anoniem ('in regeringskringen') afwijzend op de nota gereageerd. Duitsland toonde zich onttend. Een dag voor de vergadering van de Europese Raad gaf bondskanselier Merkel in het parlement aan dat het nog te vroeg was voor de 'verregaande' voorstellen. Premier Rutte informeerde het Nederlandse parlement dat hij in Brussel zou meedelen dat het Stabiliteits- en Groeipact uit 1997 wat Nederland betreft het uitgangspunt moest blijven – daarmee alle nieuwe, verdergaande regelgeving van de laatste twee jaar buiten beschouwing latend.

Beide leiders vertrokken naar Brussel waar inderdaad aan het eind van twee dagen beraad bleek dat Van Rompuy's rapport verderop in 2013 nog maar eens besproken moest worden, maar dat men blij was met een onderdeel daarvan dat wel door de ministers van financiën en de Eurogroep was beklonken: de eerste fase van een bankenunie onder Europees toezicht.

Schakelen

Nationale optredens spreken de daadkracht in Brussel tegen. In eigen land heeft Rutte de toon waarmee hij over Europa spreekt wel enigszins moeten aanpassen aan de minder uitgesproken

euroseptische stemming in de nieuwe coalitie. Merkel heeft in het najaar in het Europese Parlement nog een politiek vergezicht met meer Europa geschilderd in lijn met de koers die Van Rompuy voorstaat, maar in Duitsland zelf wordt het thema sinds najaar 2012 zo weinig mogelijk aangeroerd. Merkels partij, de CDU, telt zijn knopen. De burgers zijn onzeker over de euro-crisis en eigenlijk begrijpen ze er niet veel van. Het gaat het er dan om in wie ze het meeste vertrouwen hebben. In september zijn er verkiezingen voor de Bondsdag. Merkel geniet in de opiniepeilingen zeer veel vertrouwen; daar kan geen andere kandidaat tegenop. Op 20 oktober 2012 verscheen in de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* al een groot artikel met als titel: 'Wahlkampf ohne Euro' (er komt een verkiezingsstrijd aan zonder euro). Het artikel eindigt met een anekdote. De partijsecretaris komt op een vergadering een ongerust partijlid tegen. Die meldt 'als arts' dat de kanselier er slecht uitziet door al dat crisisoverleg. Ze moet meer rust nemen. Dit beeld bevalt de partijsecretaris uitstekend: een hooggewaardeerd regeringshoofd dat zich dag en nacht voor Europa inzet, moet je op dat punt vooral niet voor de voeten lopen. Ideaal voor de campagne. De andere grote Duitse partijen

FOTO: MINISTER-PRESIDENT RIJTJE

FOTO: DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE

Geheel links: Minister Dijsselbloem en collega Schippers in de laatste minuten voor een optreden voor de Nederlandse televisie (5 november 2012).

Links: Dijsselbloem draait warm voor zijn nieuwe functie als president van de Eurogroep. Hier in gesprek met scheidend voorzitter Juncker (links) en de Franse minister van Financiën, Moscovici (13 december 2012).

Europese politiek

wagen het niet de kanselier op dit punt de maat te nemen. De euro en Europa blijven zo buiten de verkiezingsstrijd. Maar dan moet er ondertussen op het Europese vlak niet te veel rumoer ontstaan. Vandaar dat Van Rompuy's voorstellen grotendeels in de wacht gezet werden.

Zou het lukken de hervorming van het Europees toezicht in de financieel-economische sector tot eind 2013 te laten liggen om Merkels herverkiezing niet in gevaar te brengen? Wie het weet, mag het zeggen. Twee belangrijke risicofactoren die de relatieve rust kunnen verstoren, zijn de Italiaanse politieke verhoudingen en de financiële markten, die ook nog eens nauw met elkaar verbonden zijn. Ook hier zien we politici al bij voorbaat schakelen, ook van het Europese naar het nationale niveau.

Terugkeer Berlusconi

In Italië verloor premier Monti de noodzakelijke parlementaire steun en schreef de president vervroegde verkiezingen uit voor 24 en 25 februari. Berlusconi, die eind 2011 feitelijk door toedoen van de president van de Europese Centrale Bank, Trichet, uit zijn ambt verwijderd was, toeterde direct dat hij in de nationale politiek wil terugkeren. Alleen al die aankondiging bracht de

financiële markten, die de Italiaanse schuld moeten financieren, voor een ogenblik uit evenwicht. Aan de vooravond van de Europese Raad in december gebeurde daarna iets gedenkwaardigs. Traditioneel komen de grootheden van de diverse Europese politieke families op die avond afzonderlijk bijeen. Zo ook de Europese Volkspartij onder voorzitterschap van de Belgische veteraan Martens. Berlusconi verscheen daar als langjarig lid om zich opnieuw op het Europese vlak te doen gelden. Op eigen initiatief had Martens ook Monti (geen lid) uitgenodigd. In de besloten bijeenkomst werd Berlusconi in niet mis te verstane bewoordingen te kennen gegeven dat zijn terugkeer op een prominente plek in de Italiaanse politiek zeer ongewenst werd geacht.

Van Rompuy's hervormingen moeten wachten tot na Merkels herverkiezing in Duitsland

Naar goed gebruik berichtte Berlusconi zelf later anders. Maar dit was een ongekende inmenging van Europees niveau in de interne Italiaanse politiek, een verdere stap in de richting van Europees georganiseerde partijen.

Aanstelling Dijsselbloem

Mocht de druk om het hervormingsproces à la Van Rompuy weer op te pakken onverhoopt toenemen, dan zal dat direct merkbaar zijn in de Europese Raad en in de Raad van ministers van financiën, Ecofin. Omdat de problemen zich concentreren rond de euro, zal het vooral gaan over de eurozone, de Eurotop en de Eurogroep. Het voorzitterschap van de Eurogroep is inmiddels in handen van de verse Nederlandse minister van Financiën Dijsselbloem. Hij werd vooral gepresenteerd als een logische keus ter bezwering van de Duitse vrees voor een minder strikte toepassing van de afgesproken regels van monetair beleid en de vrees van anderen voor Duitse overmacht. Het is ook een uitdrukking van de kennelijk snel in Europese kringen bewezen geachte bekwaamheden van Jeroen Dijsselbloem voor deze functie. Ongetwijfeld is de achterliggende gedachte in Brussel en Berlijn ook dat Nederland zo weer nadrukkelijker binnen boord gehesen wordt en betrokken raakt bij de voortgang van het Europese project richting verdergaand financieel-economisch bestuur op Europees niveau. Het wordt interessant om te zien of Dijsselbloem in staat is overtuigend heen en weer te schakelen tussen Europees en nationaal niveau. •